

Білик Валентин Тарасович
ст. гр. ФМ-12, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидор І.П.

ПДФО В КОНТЕКСТІ НАПОВНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО І МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах у доходах місцевих бюджетів провідне значення мають загальнодержавні джерела надходжень, які пропорційно розподіляються за різними рівнями місцевих бюджетів. Частка переданих загальнодержавних доходів коливається на рівні 55 – 60%, серед них найбільшу частку займають саме загальнодержавні податки і збори (податок на доходи фізичних осіб та акцизний податок).

Динаміка доходів зведеного бюджету України у період 2013 – 2016 рр. демонструє поступове зростання показників з 442,79 млрд. грн. до 782,86 млрд. грн., приріст за даний період склав 340,07 млрд. грн. Тенденцією до зростання показників характеризуються податкові надходження зведеного бюджету – на 296,81 млрд. грн. (з 353,97 млрд. грн. до 650,78 млрд. грн.). У складі податкових надходжень частка ПДФО коливається в межах 19,69% – 21,32% відповідно по роках. Абсолютні значення ПДФО за період, що аналізується зросли з 72,15 млрд. грн. до 138,78 млрд. грн. (їх приріст становив 0,94 млрд. грн.). Так, якщо у 2013 – 2014 рр. обсяг ПДФО був близьким за значенням, то у 2015 – 2016 рр. відмічено значне їх зростання [2].

Зокрема, у 2015 р. величина ПДФО, мобілізованого до зведеного бюджету, становила 99,98 млрд. грн. проти 75,20 млрд. грн. у 2014 р. (зростання склало 24,78 млрд. грн.), а у 2016 р. – 138,78 млрд. грн. (більше на 38,8 млрд. грн. у порівнянні з 2015 р.). Зазначене зростання показників ПДФО було обумовлено запровадженням з липня 2014 р. оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді процентів і з серпня 2014 р. – справляння військового збору, а також підвищення ставки оподаткування пасивних доходів фізичних осіб та розширення бази оподаткування військовим збором у 2015 р. сприяло збільшенню доходів державного бюджету за рахунок надходжень військового збору на 6,62 млрд. грн., доходів фізичних осіб у вигляді процентів – на 6,92 млрд. грн. Зростання показників надходження ПДФО до зведеного бюджету у 2016 р. зумовлено підвищенням рівня базової ставки податку з 15% до 18%. За оцінкою Рахункової палати, підвищення з 15% до 18% основної ставки ПДФО і розширення бази нарахування податку за рахунок скасування єдиного соціального внеску для найманих працівників збільшило в 2016 р., порівняно з попереднім роком, надходження ПДФО на

6 млрд. грн. Водночас зменшення середньої кількості працівників на 2,4% скоротило надходження цього податку на 0,6 млрд. грн.

До 2012 р. ПДФО в повному обсязі надходив до місцевих бюджетів і виступав закріпленим видом доходів, які враховувались при визначенні міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам. З 2012 р. ПДФО розподіляється у певних пропорціях між державним і місцевими бюджетами. Так, першочергово дані пропорції складала 50% / 50% від обсягу податку, мобілізованого на території міста Києва (до бюджету міста Києва та державного бюджету). З 2015 р. до загального фонду державного бюджету зараховуються 25% податку, що сплачується на відповідній території України, та 60% – на території міста Києва.

Підтвердженням законодавчих змін послужила вітчизняна практика мобілізації ПДФО до державного та місцевих бюджетів. Зокрема, співвідношення частки ПДФО у структурі бюджетів різних рівнів за період 2013 – 2016 рр. суттєво відрізняється. Якщо у 2013 – 2014 рр. у державному бюджеті вона становила 10,49% та 16,82%, то у наступних 2015 – 2016 рр. вона суттєво зросла і складала 45,07% та 43,09% відповідно. Відтак частка ПДФО місцевих бюджетів у структурі цього податку зведеного бюджету скоротилася і у 2016 р. пропорції розподілу ПДФО були практично близькими за значеннями 43,09% / 56,91% [3, с. 81].

Отже, в Україні є значні приховані резерви сплати податку на доходи фізичних осіб, пов'язані із достатньо вагомим тіншовим сектором економіки, який дозволяє приховувати доходи громадян від оподаткування. Щоб прокоментувати зазначене звернемося до наступних фактів вітчизняної практики.

У листопаді 2012 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» № 4025–VI. Відтак, сутність таких «змін» полягає у тому, що відбувається суттєве пом'якшення відповідальності за податкові правопорушення. Внесені зміни до ст. 212 та 212–1 Кримінального кодексу України, відповідно до яких максимальна санкція за ухилення від сплати податків у вигляді 10 років позбавлення волі замінені грошовим штрафом, нехай і досить великим. При цьому загальновідомо, що кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків існує у тих країнах, де рівень добровільності сплати податків, взагалі рівень податкової культури значно вищий ніж в Україні. США найбільш показова в цьому плані країна [1, с. 51].

Таким чином, із внесеними змінами щодо кримінальної відповідальності, сьогодні існує реальна можливість уникнути кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків і, в першу

чергу, в особливо великих розмірах. Для цього тепер достатньо компенсувати збитки державі «в повному обсязі».

Легальна мінімізація податкових зобов'язань по сплаті податку на доходи фізичних осіб обумовлена недоліками самого механізму справляння податку та прогалинами вітчизняного податкового законодавства. Шляхом штучної маніпуляції податковим статусом джерела доходу найбагатші громадяни країни здійснюють мінімізацію своїх податкових зобов'язань. Саме тому, сьогодні на порядку денному стоїть боротьба із тіншовим сектором економіки, задля забезпечення поступального соціально-економічного розвитку країни та виходу із економічної та політичної кризи.

Література:

1. Бюджетна система: підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.
2. Звіти про виконання Державного і місцевих бюджетів України у 2013 – 2017 рр. URL: <http://www.treasury.gov.ua>.
3. Сидор І. П. Власні і закріплені доходи місцевих бюджетів: проблеми формування та резерви зростання. *Вісник ТНЕУ*. 2014. № 3. С. 75 – 87.

Будняк Дмитро Васильович
ст. гр. групи ФМ-11, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доц. Горин В. П.

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ У СКЛАДІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Згідно з положеннями Податкового кодексу України загальнодержавні податки і збори є обов'язковими до сплати на усій території України, крім особливих випадків, визначених податковим законодавством. В свою чергу, місцеві податки та збори є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад і встановлюються відповідно до переліку й у межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом, рішеннями сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад [1].

Нормами Податкового кодексу України (с. 9) встановлено 7 загальнодержавних податків і зборів. В свою чергу, відповідно до Бюджетного кодексу України, яким проведено розподіл доходів між державним і місцевими бюджетами, до місцевих бюджетів надходить наступні 5 загальнодержавних податків (частково чи повністю) [2]: